№ 16 ԹԵՀՐԱՆ ՇԱԲԱԹ 16 ԱՊՐԻԼԻ 1894 № 16

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

ՇԱՒԻՂ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

„ՇԱՒԻՂԸ“ ԼՈՅՍ Է ՏԵՍՆՈՒՄ ՏԱՐԵԿԱՆ 50 ՀԱՄԱՐ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

«ՇԱՒԻՂԻ» Տարեկան գինն 10 ղրան, կէս տարուանը 6 ղրան: Առանձին համարները 5 շահի. Արտասահմանում տարեկան 8 ֆրանկ կամ 3 րուբլի, կէս տարուանը 5 ֆր. կամ 2 րուբլի: Թեհրանումն գրւում են «Շաւիղի» խմբագրատան մէջ. Մեր հասցէն. Téhéran Rédaction ÇHAVIGH.

«ՇԱՒԻՂԻ» խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 8—4 ժամին, Կիւրակէ եւ տօն օրերը 10—2 ժամը: Յայտարարութիւն ընդունւում է ամէն լեզուով: Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 1 շահի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Սալմաստ եւ Սավուջբուլաղ գաւառները. Նամակ խմբագրութեան. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, Ղարադաղ գաւառը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՒԼԴՈՒԶ ԵՒ ՍԱՎՈՒՋԲՈՒԼԱՂ ԳԱՒԱՌՆԵՐԸ

Մեզ համար մեծ ուրախութիւն է որ լոյս է տեսնում վերջապէս „Շաւիղ“ շաբաթաթերթը, որը այսօր բաց ճակատով ասպարէզ է դուրս եկել պաշտպանելու հասարակական ամեն մի ծանր, լուրջ ուշադրութեան արժանի հարց, թէեւ տեղի տայ սաստիկ բանակռուի: Մեզ համար ամենաուրախալին այն է, որ „Շաւիղը“ իւր մասնաւոր եւ յատուկ ուշադրութիւնը նուիրել է մեզ պարսկահայերիս կեանքին:

Ուստի մեծ համակրանքութիւն գտնելով, սոյն օրգանի միջոցաւ գրում եմ մի քանի հաստատութեանց, որոնք նպատակ ունին լոյս ու կրթութիւն տարածելու պարսկահայերի, մանաւանդ գիւղական մասի մէջ:

Հրաւիրում եմ նոցա ուշադրութիւնը Պարսկա-քրդստանի խուլ անկիւններում ընկած մի քանի հայաբնակ գիւղերի վերայ, որոնք տարիների ընթացքում զուրկ են մնացել ուսումնարանից, քահանայից ու ոչ է ազգային մի հաստատութիւնից: Մի ազգաբնակութիւն որ հասնում է մինչեւ 1900 հոգու Սուլդուզ և Սավուջբուլաղ գաւառներում, չէ ունեցել մինչեւ այսօր ոչ մի ազգային դպրոց, կանոնաւոր քահանայ և եկեղեցի: Եթէ ունեցել է քահանայ, թիւը երկուսից վեր չի բարձրացել, ինչպէս որ այժմ է: Բայց երկու հոգի քահանայ ինչպէս կարող են 17 գիւղացւոց գիւղերի, Սավուջբուլաղ քաղաքի և Միանդուաբ աւանի վերայ միանգամից վերահասութիւն յանել

17 գիւղից երեքը միայն ունին եկեղեցի, դրանց դռներն էլ գժբաղդաբար տարին 12 ամիս կապ են ու կապ:

Ցաւալի է ամեն կողմից նոցա դրութիւնը, նոքա չը գիտեն իրենց մայրենի լեզուն, խօսում են թրքերէն ու քրդերէն: Նրանց մեռելը թաղւում է առանց քահանայի, Զատիկ տօն օրերը անցնում են նոյնպէս առանց քահանայի, ուրեմն և իրենց կեանքում անհաղորդ են մնում Տիրոջ Ընթրիքին: Նիւթական սաստիկ անձուկ միջոցները մի կատարեալ խայտառակ քաօս են դարձրել նրանց ներքին ընտանեկան-տնտեսական վիճակը: Նիւթականի այդ խնամելի դրութիւնը յաճախ պահանջում է նրանց թողնել մայրենի կրօնը ընդունելու նիւննի կրօնքը: Այդ ցաւալի երեւոյթը մի սովորական բան է դարձել:

Իսկ տգիտութիւնն ու խաւարամտութիւնը պատել են նրանց մտքի ամբողջ հորիզոնը:

Այս ցաւալի իրողութիւնների յետոյ, մասնաւորապէս հրաւիրում եմ այդ կողմերի վերայ „Սէր“ ընկերութեան և թեմիս գործունեայ նորին սրբազնութիւն Ստեփաննոս Արքեպիսկոպոսի ուշադրութիւնը:

Թող չը մոռանան նոքա, որ այդպիսի տեղեր շատ լուրջ ուշադրութեան արժանի են:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ
(Ղարադաղ Գաւառը)

Անա այս տեսակ Թուրքացածներից մի քանի տղամարդիկ եկել են Ղարադաղ եւ կրկին քրիստոնէացել են, նոցա ցեղը այժմ կայ: Զամբարցւոց կէսից աւելին եւ 7 տուն Ենգի-դիլայում նոյն ցեղից են:

Չորրորդ ցեղն են Բօշաները որոնք իրենց պապերից մնացած աւանդութեամբ պատմում են թէ իրանք Տաճկաստանից գաղթածներ են, ուրեմն դժուար չէ կարծել որ սրանք Րաֆֆիի պատմած Բօշաներից լինին որոնք այս կողմերում շատ դիւրութիւն են դտել ապրուստի եւ պանդխտացել են. պատմում են թէ իրենց պապերն առաջ Համադա: նումն են բնակուել, այնուհետեւ եկել են այստեղ:

Կայ Ղարադաղում նաեւ գաղթականների մի նոր խումբ, չմրմաճալցիք, որոնք 23 տարի սրանից առաջ 22 տնւորով Չարմահալը, իրենց հայրենիքը, թողնում գալիս են այստեղ, առաւել լաւ ապրելու համար, բերում են Սահամի սուլթանայի ձեռամբ որ նորանց բնակեցնում է Շահրիարի գիւղերում, որոնք վերաբերում էին յիշեալ անձին: Շատ կարճ ժամանակ անցնելուց յետոյ մեր գաղթականները զզւում են իրենց անտանելի ապրուստից եւ բոլորն ի միասին թողնելով այդ տեղը գալիս են Ղարադաղ, այնուհետեւ դրանցից մի մաս նորից վերադառնում են իրենց հայրենիքը, մի մաս մահով ոչնչանում են, մի մաս պանդխտանում են Թեհրանում, որոնց շարքերն է լինում Թեհրանում տարիներ վաճառական եղած այժմ հանգուցեալ տէր Յարութիւնը. այնպէս որ հիմայ այս գիւղերում կան միայն 5 տուն չարմահալցիք, որոնք իրենց հին բնաւորութեամբ ցոյց են տալիս թէ որչափ հիւրասէր, առաքինի բարեպաշտ եւ եկեղեցասէր ժողովուրդ են չարմահալցիք:

Ղարադաղցի հայերը բոլորը հարուստ են ասելով, աչքի առաջ ունիմ գիւղական հարստութիւնը, որովհետեւ նոքա ունին կթուներ, եզներ, գրաստներ եւ լաւ ցանք ունենալ: Հազիւ գտնուին իւրաքանչիւր գիւղում 2 տղայն որոնք մէկ բէշ նեղ անցնին, իսկ դրանց կողմից ամենահարուստը մէկ հոգի է, որ ունի մօտ 2 հազար Թուման եւ որը շատ խեղճ է ապրում եւ ցուրտ. մնացած հարուստներն ունին 100 Թուման, 60 Թուման եւ այդչափ որոնք միայն տոկոսով տալ գիտեն. ուրիշ կերպ չեն գործածում իրենց դրամագլուխը:

Շատեր ամենեւին փափաք չունին դրամով հարստանալու, որովհետեւ գոհ են իրենց գիւղական հարստութեամբ. բայց այժմ այսպիսիներ շատ քիչ են գտնւում որովհետեւ ինչպէս ասում են „Թեհրանի ճանապարհը ճանաչել են“: Նոքա տեսնում են Թեհրանում մարդիկ մաքուր հագուած կոկուած կարքերով պտտում են, ուտեն խմեն, հանգստութիւն ունին եւ այնպէս ջանանում են իրենք էլ շուտ հարստանալ, որպէսզի կամ գնան քաղաքում բնակուին եւ կամ նոյն իսկ գիւղերում քաղաքացիների նման վարուին:

Ամէն օր, ամեն խօսակցութեան մէջ խօսքները դէպի մեզ ուղղելով հարցնում են, „տէրացու ս

Այսօր դրանց վիճակը մի տագնապի մէջ է. եթէ այս մի քանի տարուայ ընթացքումն էլ չունենան աւելի քահանաներ, նամանաւանդ դպրոցներ և չը բարւոքուի նրանց նիւթական խիստ ինկած վիճակը, անկասկած, թող հաւատան ընթերցողները, որ նոքա կը ձուլուին քուրդ ու թիւրք տարրի մէջ։

Նախ քան նամակս վերջացնելը, կրկին և կրկին դիմում եմ յիշեալներին բարձի թողի չանել այդ սուրբ պարտականութիւնը։

Օրոր

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թէհրան 8 ապրիլի 1894

Խոնարհաբար խնդրում եմ, սոյն քանի տողս զետեղէք պատուական „Շաւիղի էջերից մէկում, ի լրումն անցեալ 12-րդ համարում արած խոստմանս։

Ղարադաղի Քէյվան գաւառակը վերաբերում է Ատրպատականի թեմին։ Նորա թէ մտաւոր և թէ բարոյական կրթութիւնը, այստեղից պէտք է մատակարարուի։ Սակայն մինչ այսօր թեմի կողմից երբէք չի պատահել, որ ուշադրութեան առնուէր այդ գաւառակի հայ բնակիչների դառնութեամբ ծանրաբեռնուած, բարոյապէս ընկած վիճակը։

Արդեօք, մենք իրաւունք ունի՞նք հրաւիրելու, թէ թեմական կառավարչութեան և թէ այդ թեմում գոյութիւն ունեցող ազգային բարենպատակ հաստատութիւնների ղեկավարների ուշադրութիւնը, իրանցից փոքր ինչ հեռու ինկած, հայ գիւղացիների անտանելի անհոգութեան մատնուած վիճակի վերայ, թէ ոչ։ Այդ գիւղացիների դրութիւնը ի նկատի առնելով, դիւրութեամբ կարելի է գալ մի որոշ եզրակացութեան, թէ ինչ կը լինի Քէյվան գաւառակում, մէկ մէկուց բաւական հեռաւորութեան վերայ ընկած ութը հայաբնակ գիւղօրայքի դրութիւնը, եթէ ունենայ միայն երկու քահանայ։ (թէ դորանց էլ քահանայ հաշուելու լինինք)։ Քահանաներից մէկը բնակւում է Սըզն, իսկ միւսը Մելիք-Ղասմայ գիւղում, որ մօտաւորապէս երկու ու կէս մղոն հեռու են մնացեալ քահանայազուրկ Սերան, Բեխդին, Ասրան, Մահդան, Նորաշէն և Աշրաֆ գիւղերից։ Այս գիւղայիք իւրեանց հոգևոր պէտքերը լրացնելու համար, պէտք է դիմեն վերոյիշեալ երկու քահանաներին։ Բայց արի տես, երբեք օրով պտըտողը կարողանում է գտնել քահանային, որ նորանից կախում ունեցող հոգևոր մխիթարութիւնը ստանայ։

Քահանան կամ այս ինչ հեռու գիւղումն է, կամ գնացել է հանտը վար ու ցանքի։

Իւրաքանչիւր գիւղ ունի իւր փայտաշէն անշուք, և աննախանձելի եկեղեցին, որի համար ականատեսը չի կարող չը խոստովանուիլ, որ այդպիսի շինութիւնները արժանի չեն առաքելական ս. եկեղեցու անունը կրելու։

Եկեղեցիները բոլորովին մերկ են, մի որ և իցէ զարդարանքի նշոյլ անգամ չը կայ, բացի բեմի մի կողմում դրած մի հատ փայտեայ, կոպիտ կերպով տաշած, մոմակալից, որ շատ համապատասխան է նոյն եկեղեցում կատարուող աղաւաղուած ծէսերին։ Այդ գիւղօրայքում տեղի ունեցող նիւթական անընդհատ կեղեքումները, արգելառիթ են լինում գիւղացուն, զգալու դպրոցի, ուսման ինքնաճանաչութեան և այդպիսի անհրաժեշտ պէտքերի ծարաւը։ Նա ընդունակութիւն չունի ըմբռնելու դպրոցի նշանակութիւնը, ուսումից և բարոյական զարգացումից երեւան եկող հետևանքները, քանի որ չի ճաշակել այդպիսիների անուշահամ պըտուղը։ Մի՞թէ կարելի է այդ գիւղացիների վերայ մեղադրանք բարդել, որ նա իւր 8—10 տարեկան երեխային մօր գրկից խլելով ուղարկում է օտարութիւն, դառն քրտինքով, իւր ապրուստի պիտոյքները լրացնելու համար փող վաստակելու, քանի որ մեր ամեն կողմից ապահովուած քաղաքացիք այդ մասին ոչինչ չեն հոգում։

Այդ գիւղացիներից գրագէտները շատ սակաւաթիւ են, եղածներն էլ շարժական մանրավաճառութեամբ են զբաղւում, իսկ մնացեալ մեծամասնութիւնը, երկրագործութեամբ և մասամբ էլ խաշնարածութեամբ են պարապւում։

Այս մեր խօսքը վերջացնելով, կարծեմ ի դէպէ, Ատրպատականի նոր Առաջնորդ նորին բարձր սրբազնութիւն Սուքիաս արքեպիսկոպոսի, և Ատրպատականում գոյութիւն ունեցող ազգային բարենպատակ հաստատութեանց յարգելի ղեկավարների ուշադրութիւնը հրաւիրելու Քէյվան գաւառակի հայ գիւղօրէից վրայ։ Յուսամք, և յաջողութիւն մաղթելով սպասենք, գուցէ արձագանք կը գտնէ մեր խնդիրը Ատրպատականում։

Յովսէփ Բաբայեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Դավրէժ 3 ապրիլի 1894

„Շաւիղի“ 9-րդ համարում տպագըրուած էր, որ „Դավրէժի կիրակնօրեայ դպրոցը փակուեցաւ նոյն ուսումնարանի վարչութեան անդամներից մէկի անտակտ խօսակցութեան պատճառով“։ Այդ անտակտութիւնը վերագրուած է ինձ, և այդ ես առումեմ ոչ թէ ենթադրաբար, այլ

էլ ապրուստ է որ մենք ենք անում, հենց իզուր տանջւում ենք" քաղաքացիք այսպէս են, քաղաքացիք այնպէս են, հանգիստ են ապրում, լաւ են ապրում", վերջապէս հազար ու մէկ տեսակ դժգոհութիւններ են յայտնում իրանց կեանքից ու վիճակից. բայց ինչպէս են հիացմունքում երբ լսում են մի քաղաքացու բերնից գիւղացիների գովեստը, նոցա պարզամտութիւնն աշխարհին, նոցա կորովի առողջութիւնը ու ապրուստի փայլուն ու հանգիստ կողմերը։ յատկապէս երբ իրանց խեղճութեան հետեւանքը կարծում են այն է որ երկնային Թագաւորութեան որդիք կը դառնան, բայց առաւել ուրախութիւն է նկատւում նորանց մէջ, որս յանկարծ քաղաքացիները ու սրբազան Առաջնորդը կը հոգան գիւղացիների մանկանց միտքերը մշակել ու նորանցից գիտնական անձինք դուրս պէտք է գան, որոնք անկասկած ազգին ու աշխարհին օգտակար ու պիտանի անձինք կը լինին: Այս խօսքերս մի ժամանակ ու գեւ այժմ եւս անհաւատալի էին Թւում. բայց երբ մի լաւ մտածէք, նրանցից իրանց Թէ ինչ եղանակաւ սրբազան Առաջնորդը ու քաղաքացիք եղ- քայլերը մեզ վստահացրին ապագայում օգնական լինելու այնուհետեւ հաւատում են. այժմ մնում է մեզ կատարում տալ մեր այս խոստումներին:

Ինչպէս արդէն յիշուեցաւ այս 7 գիւղերից միայն երեքում կան աղքատիկ եկեղեցիներ, բայց վարժարաններից բոլորը զուրկ են եղել: Ամեն ուրիշ գիւղերում կան գիւղական կրթարաններ, որոց ուսուցչութեան պաշտօնը կատարում է գիւղացի քահանան, բայց այս տեսակ կրթարաններից անգամ զուրկ է եղել Ղարադաղը: Ոչ մի քահանայ այբ ու բենը չի սովորացրել մանուկներին Ղարադաղում: Ոչ մի ծեր մարդ եկեղեցական երգ կամ փոխ կամ մի սաղմոս չը գիտէ, եւ որ ամենավատն է մինչեւ անգամ „Հայր մերը“ չգիտեն: Ահա այս կերպով բոլորովին խաւար է մնացել Ղարադաղը:

20 տարիներէ ի վեր 4—5 հատ բողոքականների ուսուցիչներ եկել են այստեղ, բայց կամ չեն ընդունուել եւ կամ թէ ընդունուել են, չեն յաջողել, այնպէս որ ոչ մի երեխայ չի յիշում իւր հնոց սովորած այբ ու բենը. այսպէս է եղել ցարդ Ղարադաղի խեղճութիւնը լուսաւորութեան կողմից:

Մի ժամանակ Ջիգլիրի ամենաւորական գործակատարներից մէկը իւր պարապ օրերն անցրել է այս տեղ որպէս թէ վարժարան հիմնելու դիտաւորութեամբ, եւ ապա հեռացել է միամտացնելով տեղացիներին թէ ինքն կերթայ Թէհրանի ազգայիններից օգնութիւնը կը խնդրէ Ղարադաղի համար, եւ կը վերադառնայ այստեղ ուսուցանելու. բայց այդ խոստումը բացի մեծ վնասից ոչ մի օգուտ չի ունեցել Ղարադաղին. որովհետեւ մի քիչ ցորեն է առնում այստեղ մէկ'ը, եւ յայտնի չէ ինչ խաղ է խաղացել ցորենատիրոջ գլխին այնպէս որ խեղճ մարդը շատ զզուշանում է ուսուցիչներից……:

Նորանցից առաջ եկել է այստեղ այժմ հանգուցեալ, պ. Սեդրակ անունով մէկը որ Թէհրանում վերջին խոլերայով մեռած է: Հանգուցեալը գիւղացիների կրթութիւնը սիրող մի անձն եւ ազգասէր երիտասարդ է եղել եւ Ղարադաղ եկել էր ուսումնարան հիմնելու նպատակով, բայց քահանաների նախանձով եւ անհամաձայնութեամբ, պարտաւորուած է եղել հեռանալ այստեղից: Սա եւս մի այլ եղանակաւ է վախեցրել տեղացիներին: Յանկայողը

Հիմնուելով այն պարզ իրողութեան վերայ, որ իմ խօսակցութեան առթիւ ոմանք նոյն այդ կարծիքն էին յայտնել ժամանակին կայացած Հրապարակական մի ժողովի մէջ, ուր թերեւս ներկայ եղած լինի և հէնց ինքը պարոն լրատուն ու լսած իմ բացատրութիւնը:

Բայց քանի որ հարկ են համարել այդ առթիւ դիմել տպագրական խօսքին, ես էլ պարտք եմ սեպում համառօտակի առաջ բերել „անտակտ“ համարուած և դպրոցի „փակման պատճառ“ դարձած իմ խօսակցութիւնը, որի համար ձեր շաբաթաթերթի մօտակայ համարներից մի անկիւն եմ խնդրում յարգոյաբար:

Վարչութիւնը, որի անդամներից մէկն էլ ես եմ, ընդհանուր ժողով պէտք է կազմէր և ներկայացնէր իւր հաշիւները՝ առաջարկելով նոր ընտրութիւն: Գումարուելիք ժողովից մի քանի օր առաջ կիրակնօրեայ դպրոցի աշակերտները յայտնեցին ինձ, թէ ցանկանում են, որ նոր կազմակերպուելիք վարչութեան մէջ իրանցից էլ մտնեն:

Շատ լաւ, ասացի, ուրախալի է այդ և նպատակայարմար. ձեզնից մի քանիսը վարչութեան մէջ լինելով՝ շարունակ, որպէս գործին ի մօտոյ տեղեակ, կը ներկայացնեն դպրոցի անհրաժեշտ կարիքներն և աշակերտների իրաւացի պահանջները, միւս կողմից էլ գործի ընթացքն ու վարչութեան կարգադրութիւնները պարբերաբար կը հաղորդեն իրանց ընկերներին և այսպիսով նպաստած կը լինին երկուստէք սերտ յարաբերութեան: Բայց որովհետեւ աշակերտներից ոչ ոք ընկերութեան անդամ չէ, յաւեցի ես, ուրեմն և չեն կարող ընտրողական ձայն ունենալ, ուստի լաւ կանէք լաւ իս, եթէ չէք ուզում անդամ գրուել, դուք ձեր միջից ընտրէք 2—3 հոգի և մեզ տաք նրանց անունները, իսկ այնուհետեւ մենք կառաջարկենք ընդհանուր ժողովին ձեր ընտրելիները և ըստ կարելուն կը պաշտպանենք նրանց ընտրելիութեան:

Սա է ամբողջ եղելութիւնը, որից կիրակնօրեայ դպրոցի յառաջադիմութեան նախանձախնդիրները հետեւցնում են, թէ աշակերտներին անիրաւաբար զրկել եմ ձայնից...., մինչդեռ իմ արտայայտածը եղել է լոկ անհատական կարծիք՝ հիմնուած ընկերութիւններից առհասարակ ընդունուած օրէնքների վերայ. բայց և այնպէս, նոյն անվճար անդամակցութիւնը գտնելով վարչութեան իրաւասութեան շրջանակից դուրս՝ այդ խնդրի լուծումը թողել եմ ընդհանուր ժողովի որոշման և այդպէս էլ հաղորդել իրանց. իսկ ընդհանուր ժողով տակաւին չէ կայացել, չը նայելով որ արդէն չորս անգամ ցրուած են հրաւիրագրեր, որոնցից առաջինը դեռ անցեալ տարուայ դեկտեմբերի 24-ին էր:

Ահա իմ ամբողջ խօսակցութիւնը, որը՝ որ լրատուի կարծիքով, անտակտ է և իբր պատճառ այդ դպրոցի փակման: Բայց ափսոս, որ „Շաւիղ„ սուղ էջերը թոյլ չեն տալիս ինձ, որպէս սկզբից մինչ այսօր վարչութեան անդամի և երկու տարի անընդհատ այդ ուսումնարանում դասատուի, առաջ բերել նոյն դպրոցի գոյութեան երկար պատմութիւնը, որից պարզապէս պիտի երեւար անաջողութեան բուն պատճառը և լուսաբանէր վայր ի վերոյ կազմած սխալ կարծիքները:

Ընդունեցէք յարգանաց հաւաստիքը, վարչութեան անդամ Նիկողայոս տէր Յովհաննեսեան:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Դավրէժի մեր թղթակիցը հաղորդում է հետեւեալը: Ապրիլ 3-ին կայացաւ առաջնորդարանի դահլիճում նախագահութեամբ Սուքիաս արքեպիսկոպոս Պարգեւեանցի, հայոց կրթական Սէր ընկերութեան ընդհանուր ժողովը. անդամներից ներկայ էին միայն 12 հոգի, իսկ միւսները քաղաքումս չը լինելու պատճառով չէին կարողացել ներկայ գտնուիլ: Ժողովի առարկաներն էին՝ 1) 1892—94 թուականի բարոյական և տնտեսական հաշիւը 2) կանոնագրութեան վերաքննութիւնը, 3) վերընտրութիւն վարչական անդամների կազմութեան մէջ և վերստուգիչ յանձնախմբի ընտրութիւն: Բարոյական հաշուից երեւաց, որ ընկերութիւնը երկու տարի պահել է մի ուսուցիչ Սալմաստի Մահլամ գիւղում և իւր կարողութեան համեմատ օգնել է փոքրիկ նպաստներով մի քանի կրթական հիմնարկութիւններ: Ներկայ եղողները բոլորն էլ անդամ գրուեցան, որոնցից հինգ հոգի ձայների առաւելութեամբ ընտրուեցան վերստուգիչ յանձնաժողովի համար, նրանց պաշտօն է վերաքննել հաշիւը և կանոնագրութիւնը:

—

Ուշակից մեզ հաղորդում են հետեւեալը: Ն. Վ. Շահի եղբայրը, որ նշանակուած էր Ուշակի քաղաքապետ, ամսոյս 3-ին հասաւ, մեծ բազմութիւն էր հաւաքուել քաղաքի դուրսը: Կային նաև 30-աչափ հայեր, որոնք դիմաւորել էին: Քաղաքապետը պալատը հասնելուն պէս՝ թնդանօթը աւետեց ժողովրդին նորա բարի գալուստը, որից յետոյ կարդացուեց կայսերական հրովարտակը:

—

Ուրախութեամբ ծանուցանում ենք որ պ. Յովսէփ Միրզայեանցի աշխատու-

---

Թող փնտռէ „Արմէնիայի“ 1892 թուի թերթերը (չեմ յիշում որ թիւը) եւ կը գտնէ Ղարադաղի վերայ մի յօդուած, որի մէջ գրուած են միայն Ղարադաղի տպաւորութիւնները: Այս յօդուածը բաւական վիրաւորական է եղել ղարադաղցոց համար, չը նայելով որ հանգուցեալն այդ յօդուածը գրելու շարժառիթը յայտնում է իւր վերջաբանի մէջ, որով խնդրում է սրբազան Առաջնորդից ուշադրութիւն դարձնել Ղարադաղի պատող խաւարի վերայ եւ նոցա խեղճ վիճակի լուսաւորութեան մասին, բայց սրբազան Հայրը զարմանալի է թէ ինչ պատճառով դեռ եւս ուշադրութիւն չէ դարձրել այս բանի վերայ:

Ինչ եւ իցէ այդ յօդուածը բաւական վիրաւորական եղաւ Ղարադաղի համար. մարդիկ չեն հասկանում թէ ինչու այն անձը, որին իրանք այնչափ սիրում եւ յարգում էին պէտք է խայտառակէր նոցա լրագրով: Այդ միեւնոյն վախը սրանց սրտում մնացել է, այնպէս որ Ղարադաղ հասնելուս միւս օրը երբ սկսեցի նկարել գիւղերը, թաղացիների փափքները եւ ուսումնարանի մասին ունեցած գաղափարները քննելու համար, ինձ ընկերացան տեղւոյս ամենանշանաւոր անձերից երկուսը. մէկը հեղինակութիւն ունի որովհետեւ հայր տէր Յովհաննէսի անդրանիկ որդին է եւ տիրացու. իսկ միւսը որովհետեւ Ղարադաղի բժիշկն է որը հազիւ 2 ամիսը մի անգամ գեղ է դուրս տալիս: Սոքա ինձ շարունակ խրատում էին եւ ճանապարհներ էին ցոյց տալիս իմ գործի մասին, եւ այդպիսով կամաց կամաց խօսքը ձգեցին հանգուցեալի յօդուածի վերայ, խօսքը վերջացնելով հետեւեալ բառերով, „որովհետեւ քաղաքից մեր բարեկամները սկսեցին մեզ նախատել թէ ինչու այդ տեսակ մարդկանց դուք հիւրասիրում էք որ վերջն այդ կերպով խայտառակեն ձեզ, մենք էլ հիմա ուխտել ենք մինչեւ մեզ համար նշան վկայականի վերայ կատարելապէս անկեղծութիւն եւ համեստութիւն չը լսենք ձեզանից, էլ չենք ընդունել“:

Իսկ երբ ղարադաղցիք զգացել էին իմ մասին հարց ու փորձ անել, նորա անկեղծութիւն էին ասացել որպէս թէ ես եկել եմ այստեղ քաղաքական միսիոնարների կողմից? Ես էլ դժբաղդաբար Թէհրան գտնուած ժամանակս, անկեղծութիւն չունէի որ Ղարադաղի առաջնորդական տեղապահ տէր Խաչիկ հայրն է, ապա թէ ոչ անձամբ կը գնէի նորան եւ նորանից կը ցանկայի, որով անհիմն չէր մնալ այդ թիւրիմացութեան. բայց իմ էլ մեղքը չէ նշանակում որ եմ ուղարկուած եմ քաղաքականների կողմից: Յուսով եմ որ սրբազան Առաջնորդը կը բարեհաճէ օգնել մեր գործին, եւ կը համոզէ որ այս նպատակները եւ ջանքերը վտանգի ենթարկութեան արժանի չեն:

(Կը շարունակուի)

թեամբ թարգմանւում է Հենրիկ Սենկևիչի „Հրով և Սրով" պատմական վէպը, անգլիական թարգմանութիւնից, և կիսով չափ արդէն յառաջ է տարուել:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—„Մշակ" լրագիրը հաղորդում է, որ վերջին ժամանակներս յաճախ թղթակցութիւններ եւ յօդուածներ են տպագրւում եւրոպական լրագրներում Թիւրքաց Հայաստանի եւ Թիւրքաց հայերի մասին:

—Նոյն լրագրին Կ. Պօլսից գրում են հետեւեալը: „Աշըգեան պատրիարքը ազգային սահմանադրութիւնը բոլորովին ջնջելու համար մի նոր կարգադրութիւն ալ արած է. գաւառների առաջնորդները այսուհետեւ գաւառներէն չը պիտի ընտրուին, այլ պատրիարքարանն ինք իր ուզած եկեղեցականը առաջնորդ պիտի ղրկէ, որ իր նոր Թեմի մէջ 3 տարի առաջնորդական պաշտօն վարել կարենալէն յետոյ, իր Թեմականների խնդրանքովը պիտի կրնայ եպիսկոպոս ձեռնադրուիլ նոյն Թեմի վրայ: Պատրիարքը Թիւրքիայի գաւառների հայ ժողովուրդներուն իրենց առաջնորդ ընտրելու իրաւունքը ջնջելու համար, իբրեւ փաստ Ս. Էջմիածնի յանձնական եւ հասարակական եկեղեցիներին մէջ իրենց առաջնորդներին ժողովրդէն չընտրուիլը: Բայց մինչ մեր եկեղեցու օրէնքները ուրիշ եկեղեցիներէն պիտի սովրինք: Հայոց եկեղեցու դրութեանը համեմատ, ժողովրդին մէջ եւ ժողովրդին համար աշխատող եկեղեցական պաշտօնեաները ժողովրդէն կընտրուին, կաթողիկոսէն սկսած մինչեւ յետին սարկաւագը: „Աշըգեան պատրիարքը ազգային փոփոխութեան առաջարկեր է նաեւ որ ազգային ընդհանուր ժողովը գաւառացի ժողովականների ամեն մէկ տան վրայ եւ այդ տուրքերէ գոյացած հասոյթին մէկ մասը առաջնորդի ամսաթոշակին եւ առաջնորդարանի ծախքերին յատկանայ եւ մէկ մասն ալ ղրկուի Կ. Պօլիս պատրիարքարանին: Այդ ազգային տուրքեր պիտի հաւաքուին Թիւրք կառավարութեան ձեռքով":

—„Նոր-Դար" լրագրից քաղում ենք հետեւեալը: Կ. Պօլսից մեզ գրում են որ, „Մարտի 13|25 կիրակի օրը պատարագը լմնալէն յետոյ պատրիարքը իւր հետեւորդներով գնաց Թաղին (Գում-Գափուի) խորհրդարանը՝ նորընտիր թաղականները շնորհաւորելու համար: Նոյն պահուն դռան մօտ երիտասարդ տղայ մը կար կանգնած, դժգոյն ու նիհար դէմքով ու մէկ ձեռն ալ ծոցը դրած: „Մինչդեռ պատրիարքը թաղական խորհրդարանէն դուրս կելնէր՝ պատրիարքարանը վերադառնալու համար, խոկոյն երիտասարդ տղան, որ դրան մօտ կանգնած էր, կըհանէ ծոցէն ատրճանակը ու պատրիարքին վրայ կարձակէ, սակայն գնդակը կրակ չառնուր, և այսպէս հինգ անգամ ատրճանակի ոտքը կըքաշէ, սակայն ինչ ինչ պատճառով գնդակը կրակ չառնուր: Պատրիարքն այս սոսկալի տեսարանէն խոկոյն ուշաթափուելով գետին կը փռուի, սակայն անմիջական օգնութեանց շնորհիւ իւր բնակարանը կը փոխադրեն, ուր ուշքի կուգայ: Երիտասարդն խոկոյն կը ձերբակալուի...:

—Նոյն լրագիրը հաղորդում է որ, ուրբաթ երեկոյ, մարտի 18-ին, կայացաւ գիւղական քահանայութեան պատրաստուող տիրացուների համար կուրսեր հիմնելու յանձնաժողովի նիստը: Ընդհանուր համաձայնութեամբ անհրաժեշտ դատուեցան հետեւեալ առարկաները. սրբազան պատմութիւն հին և նոր ուխտի, մեկնութիւն ս. Աւետարանի, քրիստոնէական վարդապետութիւն և ծիսակատարութիւն, տոմար և տօնացոյց, եկեղեցական պատմութիւն կից հայոց պատմութեան հետ, եկեղեցական երգեցողութիւն, հայոց լեզու գրաբար և աշխարհաբար, դրանց քերականութիւնը և վայելչագրութիւն:—Յիշեալ առարկաների դասընթացը կը տեւի մի կամ երկու տարի: Դասախօսութիւնը կը լինի երեկոները, 6—9 ժամը, ծխական դպրոցներից մէկում: Դասախօսութիւնը կը լինի ձրի, առ այժմս ձրիաբար դասախօսելու համաձայնութիւն յայտնել են՝ արժ. Արսէն քահ. Բաղրատունի (մեկնութիւն աւետարանի և քրիստոնէական վարդապետութիւն), Գիւտ քահ. Աղանեան (տոմար և տօնացոյց), Սահակ քահ. Սահակեան (սրբազան պատմութիւն), Խմմանուէլ քահ. Նազարեան (եկեղեցական պատմութիւն), Ստեփաննոս քահ. Սամուէլեանց (վայելչագրութիւն), Բազդասար սարկաւագ Զարթեղեան (հայոց լեզու և երգեցողութիւն): Սրբազան Առաջնորդի պատուէրի համաձայն յանձնաժողովը մի շաբաթուայ ընթացքում ուարտելու է ծրագրի մշակութիւնը և ներկայացնելու է Սրբազանի տնօրէնութեանը:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Վիէննա, 1|13 մարտ: Վիլհելմ կայսրը այսօր հասաւ այստեղ Ֆրանց Ժօզէֆ կայսերն այցելելու:

Նիւ-Եօրկ, 1|13 ապրիլ: Աւս շաբաթ աւելի քան չորս միլիոն դոլար ոսկի Նիւ-Եօրկից ուղարկուած է Եւրոպա:

Գահիրէ, 1|13 ապրիլ: Նոր եգիպտական նախարարութիւնը կազմուած է հետեւեալ կերպով: Նուբար փաշա, Նախագահ և Ներքին գործոց Նախարար: Բուտրոս փաշա, արտաքին գործոց նախարար: Մուստաֆա Ֆեհմի՝ պատերազմական, և Ֆախրին՝ լուսաւորութեան և հանրային գործոց:

Գահիրէ, 2|14 ապրիլ: Ռիազ փաշայի նախարարութիւնը տուած է իւր հրաժարականը, պատճառ բերելով թէ ինքն այլ եւս չէ վայելում Խէդիւի վստահութիւնը: Խէդիւը լորդ Քրոմէրի հետ խորհրդակցելուց յետոյ Նուբար փաշային կոչեց իւր մօտ, և նա այժմ զբաղուած է նոր նախարարութիւնը կազմելով: Բրազիլիացիները արտաքսել են ամիրալ դը Մելլօին Ռիօ Ժանէյրոյից, և դը Մելլօն մի քանի հարիւր մարդով անձնատուր է եղած Ուրուգուէի մէջ: Այսպիսով վերջանում է ապստամբութիւնը:

Լոնդոն, 4|16 ապրիլ: Անգլիական մամուլը հաւանում է նոր եգիպտական նախարարութիւնը, հաւատալով որ լորդ Քրոմէրը բաւարար է նորանից: „Տայմզը" նկատում է որ Ֆէհմի և Ֆախրի փաշաների դրութիւնը նախարարութեան մէջ, ցոյց է տալիս որ Խէդիւը փափագում է հաշտեցնել ամեն կուսակցութիւնները:

Փարիզ, 4|16 ապրիլ: Ֆրանսիական մամուլը կծու կերպով քննադատում է նոր եգիպտական նախարարութիւնը և յայտ է յայտնում որ Նուբար փաշան չի պէտք է հլու ծառայ դառնայ Անգլիային: Մ. Նաքրուան, Ֆրանսիական նաւատորմը վերաքննելու համար կազմուած յանձնախմբի նախագահը, ուղարկած է իւր տեղեկագիրը որով յայտնում է թէ ոչ մի կարգ և կանոն չը կայ ամբաղջ այդ հաստատութեան մէջ, և ոչ մի բան պատրաստ չէ պատերազմի շարժման համար: Մ. Լաքրուան պահանջում է որ նոր արիւն մտցուի նաւային վարչութեան մէջ, որի անհոգութիւնը աններելի է: Ամիրալ Վալլօն իւր տուած տեղեկագրի մէջ կառավարութեանը խորհուրդ է տալիս առ այժմ դադարեցնել զրահաւորներ շինելու գործը:

Լոնդոն, 4|16 ապրիլ: Պօլտի անունով մի Իտալացի, ճանաչուած իբրև վտանգաւոր անարխիստ, ձերբակալուած է Լոնդոնում: Տիմբըքտուից հասած լուրերից քաղում ենք որ Ֆրանսացիները յաղթել են Տուարագ ցեղին երկու ճակատամարտի մէջ, սպանելով բոլոր նոցա գլխաւորներին:

Լոնդոն, 6|18 ապրիլ: Բալֆուրի առաջարկած բարեփոխութիւնը սըր Տրէվէլիանի բիլլի մէջ, սկովտիական գործերի համար մի յանձնաժողով կազմելու, մերժուած է համայնքների ժողովում 33 ձայների առաւելութեամբ:

Նիւ-Եօրկ, 9|21 ապրիլ: Անգործ մարդկանց մի ահագին բանակ, կազմակերպուած Քօքսէյ անունով մի մարդու ձեռքով, Ամերիկայի ամեն կողմերից արշաւում է Վաշինգտոնի վերայ, կառավարութեանը մի խնդրագիր ներկայացնելու իրանց անմխիթար վիճակի մասին: Հարիւրաւոր հեւանդներ ինկած են ճանապարհների վերայ և երկաթուղիները մերժում են ձրիաբար տեղափոխել այդ մարդկանց: Եղելութիւնը մի ընդհանուր տագնապի պատճառ է եղած նահանգների մէջ:

Աթէնք, 9|21 ապրիլ: Սաստիկ երկրաշարժ է տեղի ունեցել Յունաստանում: Ատլանդին և Թիբզ գրեթէ կործանուած են: Շատեր վնասուած են:

Թէհրան 28|16 ապրիլ 1894

Դրամական արժէքներ (Բորսա)

		ղրան	շահի
Պարսկական 20 դ. էշրէֆին արժէ		31	—
» 10 » »	»	16	—
» 5 » »	»	8	—
Ռուսական Ոսկին (պոլին)	»	40	—
» Մանէթը (ռուբ.)	»	5	10
Անգլիական Լիրան	»	49	—
Ֆրանսիական Ֆրանկը	»	2	2
Տաճկական Մէճիդիէն	»	46	—

Արտօնատէր-Հրատարակիչ՝ Անդրէաս Բէկնազարեանց: